

ZYGMUNT WEYBERG

(1872—1944)

napisał

K. MAŚLANKIEWICZ

Urodz. w Warszawie w r. 1872 początkowe nauki pobierał w domu, później w IV gimnazjum filologicznym w Warszawie. Po ukończeniu gimnazjum w r. 1893 zapisał się na fakultet fizyko-matematyczny, sekcję nauk przyrodniczych, w Uniwersytecie Warszawskim, gdzie studiował mineralogię i petrografię u Lagoria, geologię i paleontologię u Amalickiego. Już w czasie tych studiów interesuje się specjalnie chemią i mineralogią, pracując pod kierunkiem ówczesnego docenta krystalografii i mineralogii J. W. Wulffa.

W r. 1896 przedstawił Z. Weyberg Towarzystwu Badaczy Przyrody Uniwersytetu Warszawskiego swą pierwszą pracę krystalograficzną, a w roku następnym na podstawie pracy również krystalograficznej uzyskał stopień kandydata nauk przyrodniczych, w a r. 1910 na podstawie pracy chemiczno-mineralogicznej stopień magistra mineralogii i geognozji na Uniwersytecie w Moskwie. Wreszcie w r. 1912 na podstawie pracy z zakresu mineralogii zostaje Z. Weyberg doktorem mineralogii i geognozji na Uniwersytecie Petersburskim.

Pracując przede wszystkim na polu mineralogii i krystalografii, a także i petrografii uczy równocześnie w szkołach prywatnych i na rozmaitych kursach w Warszawie. Na Uniwersytecie Warszawskim jest najpierw laborantem mineralogii, a następnie w latach 1899—1912 kustoszem gabinetu mineralogicznego. W tym okresie wyjeżdża kilkakrotnie na studia za granicę, zwiedza m. in. góry Europy środkowej i półwyspu Skandynawskiego.

W r. 1912 zostaje Weyberg powołany na katedrę chemii w Uniwersytecie Lwowskim, otrzymując w roku następnym nominację na profesora zwyczajnego tego przedmiotu. W latach 1915/16 i 1916/17 zastępuje prof. Dunikowskiego Emila w kierownictwie Instytutem Mineralogii na Uniwersytecie we Lwowie i w prowadzeniu wykładów mineralogii i geologii. W r. 1918/19 kieruje oddziałem gleboznawczym Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego. Otrzymał propozycje objęcia katedry mineralogii w Wyższej Szkole Górniczej w Jekaterynosławiu, w Instytucie Agronomicznym w Woroneżu, na Politechnice w Nowoczerkasku i na Wydziale Górniczym Politechniki Warszawskiej. W r. 1920 ofiarowano mu katedrę mineralogii i petrografii na

Akademii Górniczej w Krakowie, pozostaje jednak we Lwowie, obejmując katedrę krystalografii, na której pozostaje do r. 1935. W tym roku przenosi się do Warszawy na katedrę mineralogii na Uniwersytecie, którą poprzednio zajmował prof. St. Thugutt.

Prace Weyberga obejmowały różnorodne dziedziny nauk mineralogicznych. Badania w kraju rozpoczął już w r. 1897 badaniami w dolinie Wisły pomiędzy Pilicą a Wisłą. Była to część badań zbiorowych zorganizowanych przez fakultet fizyko-matematyczny Uniwersytetu Warszawskiego, a mających na celu poznanie dolin rzecznych Królestwa Polskiego dla wykazania ich upośledzenia pod względem zaniedbanej regulacji. Szereg prac mineralogiczno-petrograficznych dotyczyło trzonu krystalicznego Tatr. Weyberg pierwszy zwracał uwagę na te cechy grahitu tatrzańskiego, które pozwalają na rozróżnienie granitu głębi trzonu od granitu brzeżnych stref krystalinikum, pierwszy też zajmuje się zagadnieniem pegmatytyzacji granitów, a w szczególności pośrednim stadium w postaci granitów porfirokształtnych. Największa jednak ilość prac Weyberga dotyczy zagadnień chemiczno-mineralogicznych krzemianów. We Lwowie podjął Weyberg na szeroką skalę badania z zakresu syntezy połączeń izomorfijnych, skupiając dokoła tego zagadnienia liczne grono młodych współpracowników. W r. 1912 wydał (pod red. J. Morozewicza) opracowaną przez J. Grzybowskię przeglądową mapę geologiczną Ziemi Polskich.

Zygmunt Weyberg jest również autorem kilku podręczników, a mianowicie dwóch z zakresu krystalografii, optyki i mineralogii. Weyberg był członkiem wielu towarzystw naukowych, m. in. Warszawskiego Tow. Naukowego i Komisji Fizjograficznej Pol. Akademii Umiejętności. Poza pracami naukowymi Weyberg ogłaszał liczne artykuły z dziedziny popularnej, zwłaszcza we *Wszechświecie* i w *Encyklopedii Powszechnej*.

SIGISMOND WEYBERG

(Résumé)

Sigismon Weyberg est né le 3 août 1872 à Varsovie. Il y fit ses études secondaires, puis s'inscrivit, selon la nomenclature d'alors, à la section des sciences naturelles de la faculté physico-mathématique de l'Université de Varsovie. Il suivait les cours de minéralogie et de pétrographie tenus par le prof. Lagorio. Il montrait, comme étudiant déjà un intérêt particulier à la minéralogie où l'introduisait surtout J. W. Wulff, chargé alors des cours de cristallographie et de minéralogie. En 1896 il présenta à la Société des naturalistes de l'Université de Varsovie sa première étude cristallographique. En 1897 il a obtenu à l'Université de Varsovie, le grade de candidat des sciences naturelles, en 1910 celui de licencié («magister») de minéralogie et géognosie à l'Université de Moscou et en 1912 celui de docteur en minéralogie et géognosie à l'Université de Saint-Petersbourg. En même temps, il fait des conférences dans les cours d'études et les écoles privées de Varsovie. Il devient en 1912 prof. de chimie, puis de cristallographie, à l'Uni-

versité de Lwów. Il passe ensuite à l'Université de Varsovie où il obtient la chaire de minéralogie et de cristallographie.

Les ouvrages de Weyberg appartiennent, en premier lieu, au domaine de la cristallographie et de la minéralogie et, en partie, aussi à celui de la pétrographie. Il a obtenu des résultats très intéressants dans ses recherches sur la pyrogenèse des sodalites et sur le nouveau minéral synthétique, la «lagoriolite». Ses études pétrographo-minéralogiques concernent la composition minérale du granite de Tatra.

Dans une de ses études, il examina en particulier, quel est le rapport entre la composition chimique de la biotite et la structure de la roche entière.

En 1897 Weyberg a pris part dans les recherches qui ont eu lieu dans la vallée de la Vistule, sur le segment entre la Pilica et le Wieprz et qui étaient faites par les ensembles organisés par la faculté physico-mathématique de l'Université de Varsovie.

Weyberg est l'auteur de plusieurs manuels du domaine de la cristallographie et de l'optique des cristaux. Il écrivit en outre un manuel de minéralogie original.

Il est mort à Varsovie, pendant la guerre, succombant aux difficultés de la vie sous l'occupation allemande.

Spis prac Z. Weyberga

- 1) O diejstwij chloristawo i sjernokislawo litia na kaolin pri wysokoj tiempieraturie.
- 2) O niekotorych kaliewych alumosilikatach.
- 3) O bariewom i stronijewom nefelinie.
- 4) K opredieleniu ydielnawo wiesia silikatnych gornych porod.
- 5) O niekotorych kaliewych alumosilikatach, počuczajuszczichsja w osnownych spławach szczelocznych solei.
- 6) O bromistolitiewom sodalitie.
- 7) O niekotorych dwójnych skisłach.
- 8) Ob odnom ferri- i chromosilikatie.
- 9) O diejstwij chloristawo i bromistawo kalcia na kaolnim pri wysokię tiempieraturie.
- 10) O chromobokisłom sodalitie.
- 11) 1902. — Przyczynki do petrografii trzonu krystalicznego tatrzańskiego *Pam. Tow. Tatr.* t. XXIII, str. 1—17.
- 12) 1903. — Przyczynki do petrografii trzonu krystalicznego tatrzańskiego, *Ibidem* t. XXIV, str. 104-119.
- 13) 1904. — Ueber einige basische haloidhaltige Calciumalumosilikate, *Centralbl. f. Min. etc.*, nr 23, pp. 727—729.
- 14) 1904. — Zur Kenntnis der Sodalitreiche, *Ibidem*, pp. 727—829.
- 15) 1905. — Wiadomości początkowe z krystalografii, Warszawa.
- 16) 1906. — O tak zwanym nefelinie potasowym *Chemik Polski*, t. VI, str. 577—582.
- 17) 1906. — O glinokrzemianach potasowych z tak zwanym nefelinem potasowym, *Ibidem*, t. VI, str. 785—788.
- 18) 1906. — Przyczynek do poznania glinianów i chromitów, *Ibidem*, str. 762—765.
- 19) 1906. — Słów kilka o glinokrzemianie margarytowym, *Ibidem*, str. 545—548.
- 20) 1907. — Przyczynki do petrografii trzonu krystalicznego tatrzańskiego, *Pam. Fizjogr.*, t. XI, str. 157.
- 21) 1908. — Syntezy pirogenetycznych glinokrzemianów zasadowych, *Prace Tow. Nauk. Warsz.*, Wyd. Nauk. Mat.-przyr.
- 22) 1908. — Przyczynek do krytyki sposobów oznaczania gęstości skał, *Sprawozd. Warsz. Tow. Nauk.*, str. 239—240.

- 23) Słów kilka o składzie chemicznym łuszczaków tatrzańskich, *Ibidem*, str. 241.
- 24) 1909. — Słów kilka o składzie łuszczaków w skałach dwułuszczakowych, *Ibidem*, str. 42—43.
- 25) 1909. — Przyczynek do poznania stosunków pomiędzy muskowitami skałotwórczymi, *Ibidem*, str. 57—59.
- 26) 1909. — Słów kilka o skaleniach tatrzańskich, *Ibidem*, str. 194—195.
- 27) 1909. — Biotyty skałotwórcze gór Ilmeńskich, *Ibidem*, str. 277—279.
- 28) 1909. — Wyniki rozbioru chemicznego skał biotytowych i ich biotytów, *Ibidem*, str. 359—362.
- 29) 1909. — Zależność składu biotytów skałotwórczych od zasadowości skały, *Ibidem*, str. 136—137.
- 30) 1910. — Biotyty granitów, lamprofirów, bazaltów i syenitów, *Ibidem*, str. 73—74.
- 31) Ueber die Wirkung von Baryumchlorid und Strontiumchlorid auf Kaolin bei hoher Temperatur.
- 32) 1907. — Wiadomości początkowe z mineralogii — Podręcznik dla szkół średnich, Warszawa.
- 33) 1925. — Krystalografia opisowa, Lwów—Warszawa.
- 34) 1932. — Optyka kryształów, Warszawa.
- 35) 1929. — Mineralogia szczegółowa, Lwów.
- 36) 1935. — Świat kryształów, Warszawa.